

Lesbrief naar aanleiding van de avondklokrellen 23-25 januari 2021

Utrecht, 1 februari 2021

Inleiding: wat vormt de aanleiding van deze lesbrief?

Op 23 januari 2021 stelde de Nederlandse regering de avondklok in. Dit betekent dat er vanwege het gevaar van coronabesmetting niemand meer na negen uur 's avonds op straat mocht zijn. Diezelfde avond raakten jongeren op Urk slaags met de politie. Ze gooiden met vuurwerk en staken een coronateststraat in brand. Op zondagmiddag kwamen mensen bijeen om te demonstreren op het Museumplein in Amsterdam. Diezelfde dag braken in Amsterdam en Eindhoven ook rellen uit, en de dag erna opnieuw. Ook andere Nederlandse steden werden het doelwit van geweld en vernieling. Uiteindelijk gingen op meer dan vijftien plaatsen in Nederland, van Amsterdam tot Tilburg, van Zwolle tot Helmond, relschoppers de straat op om met geweld te protesteren tegen de avondklok. Op 26 januari was het weer voorbij. Er vielen geen doden of ernstige gewonden, op één persoon met een schedelbreuk na.

Vrijwel alle leerlingen en studenten zullen van de avondklokrellen hebben gehoord en hebben er vragen, meningen of emoties bij. Wat zijn manieren om de rellen te bespreken?

Doelen lesbrief

Allereerst geven we een korte historische context. Zo kunnen we de rellen duiden, en ze in een breder perspectief zetten. Dat helpt om afstand te nemen van directe gebeurtenissen en emoties, en politieke discussie (in eerste instantie) te vermijden. Via historische vergelijkingen kun je leerlingen bovendien laten reflecteren op wanneer rellen 'erg' zijn, en hoe ze ook weer stoppen. Dit biedt leerkrachten hulp om een historische en internationaal-historische context te geven, en eventueel ook vanuit historische voorbeelden en anekdotes aan te sluiten bij huidige emoties.

Daarna worden tips gegeven voor het bespreken van controversiële thema's in de klas. Tot slot volgen er vier verschillende werkvormen waarmee docenten de avondklokrellen kunnen bespreken.

Voor vragen en/of opmerkingen: ter-info@uu.nl

I. De rellen in historische context: zo on-Nederlands zijn ze niet

Aanvankelijk spraken sommige media direct van ‘on-Nederlandse’ rellen. Veel mensen waren verrast dat dit kon gebeuren. Maar er zijn vaker rellen geweest in de Nederlandse geschiedenis. En ook in andere landen zijn op diverse plaatsen grootschalige protesten tegen coronamaatregelen uitgebroken. We hebben hieronder enkele vragen geformuleerd die leerlingen helpen de rellen in een historisch perspectief te plaatsen.

1.1. Zijn de rellen uniek voor Nederland?

Nee. Al op meer plaatsen in de wereld waren er in 2020 en begin 2021 gewelddadige protesten waarbij coronamaatregelen direct, indirect of zijdelings een rol speelden. De aanleiding en context verschilde uiteraard bij al die protesten. Soms waren het demonstraties die uit de hand liepen en waarbij de politie hardhandig ingreep, zoals in Italië en Griekenland. In die landen was er bovendien sprake van protest tegen anti-demonstratiewetten die als dubieus en ondemocratisch werden gezien. Ook waren er moedwillige aanvallen op de regering, zoals de bestorming van het parlement in Duitsland. Ook de bestorming van het Capitool in de Verenigde Staten ligt nog vers in het geheugen. Die rellen hadden een hele andere oorzaak (protest tegen de vermeende ‘verkiezingsleugen’), maar ook deze relschoppers waren grotendeels tegen de coronamaatregelen. Nederland was dus niet uniek, maar de rellen kwamen later dan in andere landen.

1.2. Zijn de rellen on-Nederlands?

Nee. De rellen zijn ook niet on-Nederlands, want eerder in het verleden leidden epidemieën al tot onrust en opstandigheid, zoals in de negentiende eeuw tijdens de uitbraak van cholera, of na de Spaanse Griep in 1918. Ook in de afgelopen decennia zijn er vaker grote rellen geweest. Begin jaren tachtig van de twintigste eeuw voerden de krakers in Amsterdam veldslagen uit met de politie. Er werden zelfs pantserwagens van het leger ingezet. In 1993 liep een studentendemonstratie met duizenden studenten in Den Haag uit de hand. In 2007 was er grote onrust in Amsterdam Slotervaart en het Utrechtse Ondiep. In 2009 ontaardde een dansfeest op het strand in Hoek van Holland in gevechten met de politie, daarbij werd een relschopper doodgeschoten. En in 2012 stroomde het Groningse Haren vol met duizenden jongeren, nadat een Facebookoproep viral was gegaan.

1.3. Wanneer gaan jongeren relschoppen?

Rellen kunnen allerlei oorzaken hebben, maar onderzoekers wijzen drie soorten aanleidingen aan. Rellen ontstaan doorgaans: 1) vanuit massa-evenementen; 2) na een incident, waarbij vaak de politie is betrokken; 3) of na een geplande afspraak om te rellen.¹ Zo ontaardt een voetbalwedstrijd nog wel eens in chaos, zoals een Ajax-Feyenoord-wedstrijd in 2005. Ook een housefeest met drieduizend feestgangers naar aanleiding van de Nijmeegse Vierdaagse van 2005 mondde uit in een heftig gevecht met de politie. Rellen kunnen ook ontstaan door een incident: zo begonnen jongeren in 2011 in Londen en andere steden in het Verenigd Koninkrijk te rellen en te plunderen toen een 29-jarige man tijdens een politiecontrole werd doodgeschoten. Soms zijn rellen gepland, doordat mensen of groepen opruiende berichten versturen. Dat lijkt het geval te zijn geweest bij de avondklokrellen in Nederland. Na oproepen van diverse organisaties, activisten, politici en soms ook hele onnadenkende jongeren op sociale media om ‘in verzet’ te komen,² gingen er honderden jongeren de straat op: eerst op Urk, daarna op het Museumplein in Amsterdam, en vervolgens in heel het land. Zo werd het ook al snel een massa-evenement. Ook de onrust in Rotterdam en Eindhoven zou je zo kunnen verklaren.

1.4. Wie zijn de relschoppers?

We weten nu nog niet genoeg om precies aan te kunnen geven wie de relschoppers van eind januari 2021 waren. Maar we kunnen op basis van onderzoek wel stellen dat het merendeel van de personen die bij grote rellen betrokken is, doorgaans man is, en jong. Hoewel deelnemers aan rellen vaak uit zijn op sensatie, spelen er meer emoties een rol: frustratie, wantrouwen, woede, en ook plezier. Onderzoekers gaan er vanuit dat over het algemeen 80 tot 90 procent van de deelnemers aan rellen bestaat uit meelopers. De meeste relschoppers zijn doorgaans niets van plan, maar zijn in de buurt en staan erbij. Slechts een kleine kern, zo’n 10 procent, pleegt geweld, en heeft daar soms ook bewust een bedoeling mee. Vaak gaat het bij deze kern om veelplegers, of om jongeren die onder invloed zijn van drugs of drank. Maar ook dat hangt af van het soort rel en de specifieke situatie. In Berlijn en Washington waren er in 2020 en 2021 extreemrechtse groeperingen bij de rellen betrokken; in Griekenland protesteerde een brede coalitie van burgers tegen de repressie van de regering en politie. Bij de avondklokrellen in Nederland waren jongeren uit allerlei geledingen van de maatschappij betrokken die waarschijnlijk lang niet allemaal politiek

¹ Zie: Leiden, I. van, N. Arts & H. Ferwerda. (2009).

² Nadien verklaarden de groepen en personen die deze oproepen hadden geplaatst, dat het absoluut hun bedoeling niet was geweest om tot geweld op te roepen, en keurden ze het geweld en de rellen ook expliciet af. Ook politici en overheden spraken hun afschuw uit en riepen op tot beëindiging van de rellen. De actiegroep *Nederland in verzet* annuleerde daarom eerder al enkele geplande demonstraties en acties. Ook de gemeenteraad op Urk veroordeelde eerdere oproepen, en raadsleden verklaarden dat ze het geweld veroordeelden, zie: <https://nos.nl/artikel/2366401-woorden-partijen-urk-katalysator-van-geweld.html>.

gemotiveerd waren. Bij de demonstraties op het Museumplein speelden juist wel activisten tegen coronamaatregelen en aanhangers van groepen als Viruswaanzin een rol.

1.5. Wanneer is relschoppen strafbaar?

Relschoppen is sowieso strafbaar als er geweld wordt gebruikt. Ook stenen gooien naar de politie en ruiten intrappen geldt al als een strafbaar vergrijp. Als dat geweld niet toevallig is, maar is gepland (als de dader al met wapens of vuurwerk van huis is gegaan), wordt de straf nog hoger. De context is belangrijk: als iemand geen strafblad heeft en het incident staat op zichzelf, zal de actie wellicht als een klein vergrijp worden veroordeeld. Als er reeds rellen gaande zijn en iemand doet dan een oproep tot geweld, ook al is het maar een enkel appje, dan is het meteen strafbaar. Ook wanneer hulpverleners worden aangevallen, wordt het vergrijp zwaarder bestraft. Je houdt er dan vaak een strafblad aan over. Op 25 januari zijn honderden arrestaties verricht, en inmiddels zijn er een paar duizend boetes uitgeschreven. De eerste arrestant heeft voor het gooien van vuurwerk naar agenten 90 dagen celstraf opgelegd gekregen. Een arrestant die een bericht op sociale media plaatste waarin hij opriep om te komen rellen, en foto's van wapentuig plaatste, kreeg een aanklacht van één jaar onvoorwaardelijke celstraf opgelegd. Ook het verder verspreiden van zo'n oproep via sociale media kan in een situatie die al gespannen is tot een veroordeling leiden.

1.6. Hoe kunnen we rellen voorkomen?

Het is belangrijk om duidelijk te maken dat alle jongeren een moeilijke tijd doormaken en dat bijna alle jongeren zich toch gewoon aan de coronamaatregelen houden. Het is dus zaak om het gesprek hierover met jongeren constructief in te steken en bijvoorbeeld te beginnen en te eindigen met een hoopvolle gebeurtenis. Dat in Utrecht de jongeren niet gingen rellen en elkaar opriepen om thuis te blijven. Of dat er na de rellen heel veel jongeren mee hebben geholpen om alle rotzooi op te ruimen.

Gelukkig hebben gemeentes ook veel middelen om rellen te voorkomen. Samenwerken en informatie delen is cruciaal. Die informatie is namelijk ook nodig om rellen en geweld te voorkomen. Dat betekent dat agenten, jongerenwerkers, buurtvaders en ouders samenwerken en informatie delen. Ouders, buurtvaders en wijkagenten werkten in veel gemeentes samen om de kinderen aan te spreken op straat, naar huis te sturen of thuis te houden; in Utrecht en ook op veel plaatsen in Amsterdam is dat goed gelukt. Ouders wisselen ook tips met elkaar uit. Omdat buurtouders, wijkagenten en jongeren elkaar vaak al kennen, hebben ze ook vertrouwen in elkaar. De politie weet wie ze moeten aanspreken, en de jongeren herkennen 'hun' wijkagent. Op veel plaatsen is het daarom ook goed afgelopen.

Rellen stoppen ook weer als ze door het overgrote deel van de samenleving worden afgewezen en als er geen draagvlak (meer) is. Het helpt als mensen in wie de relschoppers nog een beetje vertrouwen hebben, hen aanspreken, of oproepen geen geweld te gebruiken. Ook arrestaties en een directe opvolging van arrestaties met veroordelingen kan afschrikwekkend werken. Als er dieperliggende sociaaleconomische of politieke breuklijnen in de samenleving zijn, is het veel lastiger rellen te beëindigen. Ongerichte repressie door politie (of het leger) kan dan juist tot escalatie leiden.

Ook op school kunnen we met elkaar iets doen om rellen te voorkomen, bijvoorbeeld door in de klas en met vrienden te bespreken hoe je wél vreedzaam en volgens de wet boos mag zijn. Want protesteren en demonstreren mag. Ook luidruchtig. Maar je moet je daarbij wel aan de wet houden en geen geweld gebruiken, of oproepen tot geweld.

II. Hoe bespreek je controversiële thema's in de klas?

In twee voorgaande lesbrieven van TerInfo vind je reeds veel tips over het bespreken van controversiële thema's in de klas. Beide brieven staan online en zijn te vinden in de literatuurlijst onderaan dit document. We hebben enkele belangrijke tips ook in deze lesbrieven opgenomen:

2.1. De positie van de docent

Wees je ervan bewust dat jouw eigen houding impact heeft op de manier waarop de discussie plaats zal vinden in de klas. Je kunt jezelf o.a. de volgende vragen stellen:

- Wat is mijn eigen mening over het onderwerp?
- Welke emoties spelen er bij mijzelf als het gaat om de avondklokrellen?
- Wat voor emoties kunnen mijn leerlingen mee de klas in nemen? Hoe kan ik reageren op deze emoties?
- Hoe zorg ik ervoor dat ik een open houding heb en betrokken ben in de leefwereld van de leerlingen?
- Heb ik paraat wat er mag en kan volgens de wet?

2.2. Tips om de discussie vorm te geven: uitnodigen & begrenzen

Uitnodigen

- Moedig een open uitwisseling van ideeën en respect voor andere meningen aan.
- Benader onenigheid positief: benoem dat het niet met elkaar eens zijn een mogelijkheid is om je kennis uit te breiden.

- Probeer alle standpunten aan bod te laten komen om inclusiviteit te vergroten.
- Vraag waar leerlingen hun informatie vandaan halen.
- Vraag wat ze er zelf van hebben meegekregen. Zijn ze ook uitgenodigd? Zitten ze in appgroepen waarin de rellen worden besproken?

Begrenzen

- Geef aan dat niet alle perspectieven binnen de wet vrijelijk uitgeleefd kunnen en mogen worden. Leerlingen mogen boos zijn en in verzet willen komen, ze mogen daarover praten. Maar ze kunnen dat niet met geweld in praktijk brengen – want dan breng je je eigen veiligheid en die van anderen in gevaar. Je ondermijnt de open samenleving.
- Ook is gebruik van geweld vrijwel altijd strafbaar, alleen onder hele bijzondere omstandigheden (zoals onder meer zelfverdediging) kan de rechter besluiten iemand niet te straffen. Maar in de context van de rellen zal geweld op straat streng worden veroordeeld - óók als je niet fysiek geweld gebruikt maar er bijvoorbeeld in appjes toe oproept. Ook oproepen kunnen leiden tot veroordeling en een strafblad.
- Maak tijdens discussies onderscheid tussen feit en mening: dit is een (historisch) feit, en dit vinden we ervan.
- Zorg dat leerlingen met respect voor elkaar discussiëren.

2.3. Tips voor discussie in een online omgeving

- De online context maakt contact met leerlingen lastiger. Vraag of de leerlingen allemaal hun camera aan willen zetten en spreek de leerlingen persoonlijk aan.
- Check bij leerlingen hoe het met ze gaat, bijvoorbeeld door het gebruik van smileys (Teams), gebruik van apps of het delen van GIFs/keywords.
- Maak samen met de leerlingen gesprekregels voor het voeren van een online discussie.
- Laat leerlingen eerst schrijven en daarna de antwoorden bespreken. Dit geeft ze tijd om erop te reflecteren.
- Leerlingen die emotioneel geraakt zijn kun je de mogelijkheid geven om zelfstandig verder te werken.
- Houd goed de chat in de gaten; realiseer je dat leerlingen ook met elkaar communiceren via WhatsApp of andere sociale media die je niet in de hand hebt.
- Bedenk ook dat ouders kunnen ‘meeluisteren’. Ouders met uitgesproken opvattingen zijn misschien in de buurt. Bespreek dat als docenten onderling. Eventueel is het handig om via het schoolbestuur of een mail met de ouders in contact te komen en te laten weten dat en hoe gevoelige zaken worden besproken.

2.4. Tips voor inhoudelijke kadering

- Begin met het inventariseren van feiten bij de leerlingen. Zet daar dan historische feiten³ naast als dat mogelijk is, en de discussie niet te verhit is. Dat biedt meteen al een breder en dieper historisch kader. Geef eventueel ook voorbeelden uit het buitenland⁴, dan plaats je de rellen in Nederland in een breder perspectief, wat vaak de ergste angst vermindert. “Het was vroeger ook zo, en elders ook, en het ging ook weer over.”
- Geef aan dat het prima is om ontevreden te zijn over de avondklok, en dat er in Nederland een hele hoop manieren zijn om vreedzaam je mening te uiten.
- Benadruk dat oneens zijn met de avondklok niet hetzelfde is als eens zijn met de rellen, en dat begrip voor demonstranten niet hetzelfde is als het goedpraten van geweld.
- Benadruk dat de meeste jongeren zich keurig houden aan alle maatregelen en dat dat enorm wordt gewaardeerd.

III. Werkvormen om het gesprek te voeren

3.1. Werkvorm 1: discussie vanuit hart, hoofd, verleden en toekomst

Het is belangrijk de rellen in een *historische context* te plaatsen, want: 1) leerlingen zullen minder heftige emoties hebben bij een onderwerp uit het verleden; 2) het helpt leerlingen het verleden en deels het heden te duiden; 3) het helpt ze om de huidige rellen in een breder perspectief te plaatsen, waardoor ze wat meer afstand tot hedendaagse onrust kunnen nemen.

Doel: inventariseren wat de leerlingen weten over het onderwerp (hoofd); inventariseren wat het met ze doet (hart); het verleden gebruiken om context te bieden; leerlingen de ruimte geven om te komen met oplossingen (toekomst).

Stap 1 – hoofd:

- Wat is er gebeurd?

³ Kijk bijvoorbeeld naar ‘rellen en opstanden in Amsterdam’, op Wikipedia. Dat biedt een prachtig overzicht van historische rellen, https://nl.wikipedia.org/wiki/Rellen_en_opstanden_in_Amsterdam. Of meer recent: ‘Project X Haren’, https://nl.wikipedia.org/wiki/Project_X_Haren.

⁴ Berlijn: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/rechtse-demonstranten-tegen-corona-bestormen-duitse-rijksdaggebouw~bcfe6a97/>. Rome: <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/10/25/zeker-vijftien-aanhoudingen-bij-coronaprotest-door-extreem-rechts-in-rome-a4017296>.

Athene: <https://www.nu.nl/buitenland/6063655/groot-protest-in-athene-tegen-goedkeuring-wet-die-demonstraties-inperkt.html>.

Washington: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/wat-je-moet-weten-over-de-bestorming-van-het-capitool~b19d6838/>.

- Wie waren erbij betrokken?
- Waarom gingen mensen de straat op om te rellen?
- Wat zijn de gevolgen?

Stap 2 – hart: in dit onderdeel ga je in op de emoties van de leerlingen

- Hoe voelde je je op het moment dat de rellen plaatsvonden (bang, gespannen, boos, etc.)?
- Hoe reageerde je op de video's en foto's van de rellen? En hoe reageerden de mensen om je heen?
- Wat vond je van de rellen? Vond je ze terecht of onterecht?
- Wat vind je van de mensen die meededen aan de rellen? Begrijp je ze? Waarom wel/niet?

Stap 3 – het verleden:

- Hoe ging het vroeger tijdens rellen (zie Deel I van deze lesbrieff: de rellen in historische context, inclusief de verwijzingen in de voetnoot)?
- Wat willen we niet meenemen uit dat verleden? (Bijvoorbeeld: dat de politie in 1934 tijdens een groot oproer in Amsterdam nog lukraak op de demonstranten schoot en het leger inzette, of dat mensen in de tijd van de Duitse bezetting zonder proces werden vastgezet als ze demonstreerden of protesteerden. Je kunt ook wijzen naar meer hedendaagse voorbeelden in Rusland of Wit-Rusland. Of naar protesten in 1968 in Frankrijk waar bijna een burgeroorlog uitbrak en de president met een helikopter vluchtte uit angst voor de demonstranten).
- Tip: bespreek bijvoorbeeld dat er door demonstranten en relschoppers veel naar de Tweede Wereldoorlog en naar de 'Spertijd' van de Duitse bezetter werd verwezen. Vraag aan de leerlingen wat het verschil is tussen de bezettingstijd toen en de situatie nu, en waarom het veel uitmaakt of je in een rechtstaat woont of niet.

Stap 4 – de toekomst:

- Hoe kunnen we dit soort rellen voorkomen?
- Welk advies hebben je voor de regering?
- Wat zou je doen als je burgemeester of premier was tijdens de rellen?

Tip: je kunt deze werkvorm ook met een historische context beginnen: rellen waren er vroeger ook, geef een voorbeeld van iets wat je zelf hebt meegemaakt.

3.2. Werkvorm 2: foto's vergelijken door de tijd

Doel: in deze werkvorm gaan de leerlingen aan de slag met een drietal foto's (de avondklokrellen, de bestorming van het Capitool in de VS en de krakersrellen van 1980). Het doel is om te leren over en van overeenkomsten en verschillen tussen recente en historische gebeurtenissen.

Stap 1 – introduceren van het onderwerp:

- Wat is er gebeurd?
- Hebben jullie beelden gezien van de avondklokrellen? Wat was er te zien op die beelden?
- Wat riepen die beelden bij jullie op? Wat vonden jullie van de gebeurtenissen?
- Hebben jullie zelf nog vragen over de avondklokrellen?

Stap 2 – foto's analyseren:

Foto bij avondklokrellen:

https://eenvandaag.assets.avrotros.nl/processed/4/5/csm_4d34a353327c905642f7_d71d9cc40b.jpg

Foto bij rellen Capitool:

<https://img.noordhollandsdagblad.nl/RdMcqkPImwx3feHw7ObQsvkMBQI=/fit-in/660x440/https%3A%2F%2Fcdn-kiosk-api.telegraaf.nl%2Fbcf81e5e-50c2-11eb-ace9-02d1dbdc35d1.jpg>

Foto bij krakersrellen 1980:

<https://onh.nl/app/uploads/2013/10/krakers.jpg>

Noot: deze foto in Amsterdam is genomen op 30 april 1980, de dag dat koningin Beatrix werd gekroond. Er was toentertijd enorme woningnood en werkloosheid, en men ging op Koninginnedag de straat op om te protesteren onder het motto “geen woning, geen kroning”.

Vraag aan de leerlingen wat ze...

- ...zien op de foto's
- ...denken bij de foto's
- ...voelen bij de foto's
- ...zich afvragen bij de foto's: wat zie je, en wat zie je niet?
- ...denken dat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen de drie gebeurtenissen

Stap 3 – gesprek: ga in gesprek met de leerlingen over de vraag waarom rellen ontstaan en hoe ze volgens de leerlingen voorkomen kunnen worden.

3.3. Werkvorm 3: de gevolgen van het oproepen tot rellen

Doel: deze werkvorm is bedoeld om leerlingen inzicht te geven in de gevolgen van (het delen van) oproepen tot rellen op sociale media.

Stap 1 – introduceren van het onderwerp:

- Hebben jullie foto's en video's gezien van de rellen?
- Hebben jullie oproepen gezien om te gaan rellen op sociale media?
- Wat deed je ermee? Stuurde je ze door?
- Vond je ze grappig, verontrustend, of anders?
- Wat is de consequentie van het verspreiden van deze oproepen?

Stap 2 – informatie verschaffen over strafbaarheid: de afgelopen dagen zijn niet alleen mensen die zijn gaan rellen opgepakt, ook thuisblijvende jongeren zijn opgepakt omdat ze oproepen deelden om te gaan rellen. Met het delen van dit soort berichten waren ze schuldig aan opruiing, een strafbaar feit waarvoor je een celstraf van maximaal vijf jaar en een geldboete kan krijgen. Ook als minderjarige kun je hiervoor worden gestraft. Vraag aan de leerlingen of ze dit wisten en of ze zelf voorbeelden kennen van mensen die zijn opgepakt/bestraft voor het delen van opruiende berichten. Een aantal voorbeelden zijn:

- De vier jongemannen uit Goes die celstraf hebben gekregen voor het doorsturen van oproepen tot rellen (<https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/125236/Goesenaren-gevangenis-in-voor-delen-oproep-tot-rellen>)
- De drie minderjarigen uit Drenthe die zijn aangehouden voor het oproepen tot rellen in Emmen, Assen en Beilen (<https://www.dvhn.nl/drenthe/Politie-houdt-jongeren-uit-Drenthe-aan-voor-oproep-tot-rellen-in-Assen-Emmen-en-Beilen-26430269.html>)
- Een jongen die is opgepakt omdat hij opruiende teksten van zijn vriend had gedeeld (<https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3332702/jongeren-die-opruiende-teksten-delen-op-social-media-woorden-thuis-opgepakt>)

Stap 3 – reflecteren:

- Wat moet er gebeuren met jongeren die dit soort berichten delen (is het terecht dat ze een celstraf en/of geldboete krijgen)?
- Hoe kun je het delen van oproepen tot rellen tegengaan? Wat is jouw eigen rol hierin?

3.4. Werkvorm 4: buitenlandse krantenkoppen over de avondklokrellen in Nederland

Noot: deze werkvorm kan gebruikt worden voor havo/vwo bovenbouw, internationaal en tweetalig onderwijs.

Doel: deze werkvorm is bedoeld om leerlingen aan de hand van buitenlandse krantenkoppen te laten zien hoe verschillende perspectieven op dezelfde gebeurtenis naast elkaar kunnen bestaan. Hiernaast laat het de leerlingen kritisch nadenken over de betrouwbaarheid en volledigheid van de nieuwsbronnen die ze gebruiken.

Stap 1 – het bespreken van de rellen: vraag aan de leerlingen wat ze hebben meegekregen van de avondklokrellen:

- Hebben jullie op het nieuws of op sociale media berichten over de avondklokrellen gezien?
- Wat vonden jullie van deze berichten?
- Kwam de informatie overeen met wat jullie van vrienden of familie hebben gehoord?
- De deelnemers aan de avondklokrellen worden in de media vaak neergezet als crimineel. Zijn jullie het daarmee eens?
- De avondklokrellen zijn ook in het buitenland veel in het nieuws geweest. Hoe denken jullie dat de rellen daar worden bekeken?

Stap 2 – krantenkoppen bekijken: elk land heeft zijn eigen perspectief op het coronavirus en de maatregelen daartegen. Bekijk de krantenkoppen en bespreek met de leerlingen:

- Wat ze zien
- Wat ze vinden
- Wat ze voelen
- Wat ze zich (verder) afvragen

Een paar voorbeelden van internationale krantenkoppen zijn:

News ▾ Coronavirus Features Economy Opinion Video More ▾

'Criminal violence': Dutch PM deploras COVID lockdown riots

Hundreds detained during weekend of unrest which saw violent protests grip towns and cities nationwide.

(bron: <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/24/dutch-police-clash-with-anti-lockdown-rioters-in-two-cities>)

MONEY | DEAR DEIDRE | TECH | TRAVEL | MOTORS | PUZZLES | SUN BINGO | SUN VOUCHERS | SUN WIN >

COVID CHAOS Anti-lockdown protesters branded 'scum of the earth' as Netherlands 'heads for civil war' in THIRD day of riots

Jon Lockett

26 Jan 2021, 14:02 | Updated: 26 Jan 2021, 16:52

(bron: <https://www.thesun.co.uk/news/13848983/anti-lockdown-riots-loot-shops-netherlands/>)

Élections américaines | Amériques | Brexit | Europe | Moyen-Orient | Asie | Afrique | Le meilleur du journalisme européen

Accueil > Actualité > International

Réservé aux abonnés

«Les émeutes aux Pays-Bas pourraient donner des idées aux jeunes Français»

Vertaling: "De rellen in Nederland zouden Franse jongeren op ideeën kunnen brengen."

(bron: <https://www.lefigaro.fr/international/les-emeutes-aux-pays-bas-pourraient-donner-des-idees-aux-jeunes-francais-20210126>)

Stap 3 – vergelijken:

- Wat zeggen de verschillende krantenkoppen?
- Wat zijn de verschillen?
- Waarom zijn ze verschillend? (Denk bijvoorbeeld aan de nieuwsbron die het gepubliceerd heeft).
- Welk bericht vind je het meest betrouwbaar en waarom?
 - *Voorbeeld:* ik denk dat het ene nieuwsbericht betrouwbaarder is. Het lijkt namelijk alsof de ene kop is bedoeld om te informeren, terwijl de andere kop als 'clickbait' is bedoeld en wil entertainen.
 - *Voorbeeld:* ik denk dat dit nieuwsbericht onbetrouwbaarder is, omdat de kop lijkt op clickbait.
- Hoe kun je weten of een bericht betrouwbaar is?
 - *Voorbeeld:* ik denk dat een nieuwsbericht betrouwbaarder is als het bij een betrouwbare nieuwsbron (krant, tijdschrift, website, programma) vandaan komt.
 - *Voorbeeld:* ik denk dat een nieuwsbericht betrouwbaarder is als er geen reclame in wordt gemaakt.
 - *Voorbeeld:* ik denk dat een nieuwsbericht betrouwbaarder is als er feiten worden gegeven in plaats van meningen.

Stap 4 – reflecteren: vertel dat verschillende organisaties artikelen met verschillende doelen schrijven (benoem hier eventueel de voorbeelden uit stap 3). Stel de leerlingen hierna de volgende vragen:

- Hebben jullie gezien dat de krantenkoppen van verschillende bronnen afkomstig waren?
- Wat denken jullie dat dit betekent voor de betrouwbaarheid van het nieuws?
- Hebben jullie gezien dat de krantenkoppen verschillende perspectieven hadden op de avondklokrellen? Waar denken jullie dat deze perspectieven vandaan komen?

Deze lesbrief is gemaakt door:

Mila Bammens, MSc

Projectleider (a.i.) TerInfo

Tessa Glas, BSc

Student-assistent TerInfo

Prof. dr. Beatrice de Graaf

Geschiedenis/ADAPT/Security in Open Societies, Universiteit Utrecht

Dr. Bjorn Wansink

Educatie en Pedagogiek/Dynamics of Youth, Universiteit Utrecht

Met hulp van:

Iva Nieuwenhuis, BSc

Stagiair TerInfo

Bas van Putten, BA

Stagiair TerInfo

Met dank aan de collega's die ons met advies en inspiratie terzijde hebben gestaan: Mariëtte de Haan, Manon Julicher, Claire Loven, Maarten Post, Luuk Slooter, Nikki Sterkenburg, Roos Wijnants en Melanie van Zanten.

Verder lezen:

Bakker, M. (2021, 30 januari). Door streams en live commentaren op sociale media worden de avondklokrellen een soort computerspel. *De Volkskrant*. https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/door-streams-en-live-commentaren-op-sociale-media-worden-de-avondklokrellen-een-soort-computerspel~b5e4a1af/?utm_campaign=shared_earned&utm_medium=social&utm_source=copylink.

Baneke, I. (2021, 26 januari). De geest kán terug in de fles: 'Pak relschoppers aan, maar behandel vreedzame betogers niet als hooligans'. *Trouw*. <https://www.trouw.nl/binnenland/de-geest-kan-terug-in-de-fles-pak-relschoppers-aan-maar-behandel-vreedzame-betogers-niet-als-hooligans~b8547bc6/>.

Boon, F. (2021, 26 januari). Politicologen over de rellen: 'Wat we nu zien kan echt een gevaar opleveren voor onze democratie'. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/01/26/onderschat-het-effect-van-woorden-niet-a4029316>.

Houtekamer, C. (2021, 22 januari). Is schoolsluiting de schade aan kinderen waard? *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/01/22/is-schoolsluiting-de-schade-aan-kinderen-waard-a4028781>.

Jinek, E. (presentatrice). (2021, 25 januari). Afl. 16 [Tv-show]. PilotStudio (producent). Jinek. Amsterdam, Nederland: RTL. Te bekijken via: <https://www.rtlx1.nl/programma/jinek/04693ee7-b805-3938-8840-3a9921437a02>.

Kaulingfreks, F. (2021, 28 januari). Het bestrijden van de coronacrisis leidt tot een andere crisis: die onder jongeren. *De Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/het-bestrijden-van-de-coronacrisis-leidt-tot-een-andere-crisis-die-onder-jongeren~be7b0069/>.

Lagerwaard, P. (2021, 27 januari). Opinie: 'Geef om jeugd, pak die uitzichtloosheid van jongeren aan'. *Het Parool*. https://www.parool.nl/columns-opinie/opinie-geef-om-jeugd-pak-die-uitzichtloosheid-van-jongeren-aan~bea4792f/?utm_campaign=shared_earned&utm_medium=social&utm_source=copylink.

Leiden, I. van, N. Arts & H. Ferwerda. (2009). *Rellen om te rellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders*. Politie en Wetenschap; Bureau Beke. <https://www.politieenwetenschap.nl/publicatie/politiekunde/2009/rellen-om-te-rellen-133/>.

Movisie. (2021, 29 januari). Avondklokrellen: groeiende tweedeling, ongelijkheid en wantrouwen. <https://www.movisie.nl/artikel/avondklokrellen-groeiende-tweedeling-ongelijkheid-wantrouwen>.

Muller, E. (2008). *Crises in Nederland: Rampen, rellen, gijzelingen en andere crises*. Alphen aan de Rijn: Wolters Kluwer.

Nierenberg, A. (2021, 25 januari). After the Capitol Was Stormed, Teachers Try Explaining History in Real Time. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/01/25/us/teaching-capitol-riot.html?searchResultPosition=5>.

Plag, G. (presentatrice). (2021, 25 januari). Stand.nl: De rellen van afgelopen weekend zijn on-Nederlands. [Radio fragment]. In KRO-NCRV (omroep). *Spraakmakers*. Hilversum, Nederland: NPO Radio 1. Te beluisteren via: <https://www.nporadio1.nl/spraakmakers/onderwerpen/71278-2021-01-25-stand-nl-de-rellen-van-afgelopen-weekend-zijn-on-nederlands>.

TerInfo. (2019). Lesbrieff: bespreken schietincident Utrecht, 18 maart 2019. <https://ter-info.nl/lesbrieffen-na-aanslagen/laa-lesbrieff-bespreken-schietincident-utrecht-18-maart-2019>.

TerInfo. (2020). Lesbrief naar aanleiding van de moord op Samuel Paty. <https://ter-info.nl/lesbrief-nav-de-moord-op-samuel-paty>.